

Ans Bakker - ten Hagen, voorzitter Vrouwenbond NVV

Een bruggenbouwer kijkt terug

Foto Johan de Haas

Een interview met Ans Bakker-ten Hagen, voorzitter van de Vrouwenbond NVV van 1969-1978. Ans was nog maar 28 jaar toen ze voorzitter werd van de Vrouwenbond NVV in 1969. Een jonge vrouw die heel wat in haar mars had. Moeder van 2 kleine kinderen, die de bond wel kende, maar geen lid was. Ze was dan ook heel verrast toen ze gevraagd werd voorzitter te worden. In dit interview vertelt ze hoe dat destijds gegaan is en wat er allemaal gebeurde in de Vrouwenbond in deze periode van grote maatschappelijke veranderingen.

Vertel eens, hoe ben je eigenlijk voorzitter geworden?

Ja, dat is een mooi verhaal. Ik werd in januari 1969 gebeld door de secretaris van de Vrouwenbond NVV, Jenny Zwanepol. Zij vroeg of ik er over wilde denken voorzitter te worden. Ik was stomverbaasd. Zo'n grote vereniging en dan ga je buiten de deur een voorzitter zoeken, ik was immers niet eens lid? Ik kende de bond wel, want ik was eind vijftiger jaren assistente geweest van Ank Krist, de eerste bezoldigd secretaris bij de Vrouwenbond. Later werkte ik ook nog bij Jonge Strijd/NVV Jongerencontact. Ik vond, als je buitenshuis werkt, ben je lid van de vakbond, dat is logisch. Maar de Vrouwenbond? Dat sprak me helemaal niet aan in die tijd. In mijn ogen was dat vooral iets voor oudere dames, de leeftijd van mijn grootmoeder bij wijze van spreken. En ik vond het ook raar dat vrouwen alleen lid konden worden als hun man lid was van een NVV bond. Ik vond dat oneerlijk, dat afgeleide lidmaatschap. Vrouwen zijn zelfstandige wezens die zelf moeten kunnen beslissen over een lidmaatschap. Dus die bezwaren bracht ik in. Maar Jenny vertelde me dat er binnen de Vrouwenbond veel in beweging was. Men wilde vernieuwen en verjongen. Tijdens het volgende congres zou een structuurcommissie benoemd worden die zich hierover ging buigen. Belangrijke punten daarbij waren ook het openstellen van het lidmaatschap voor alle vrouwen en de duur waarin je een functie mocht bekleden. Zo ging ik overstag en nam ik in maart 1969 de voorzittershamer over van Ly van Duyn-Spruyt. En eerlijk gezegd, zo groen als gras. Ik had wel ervaring binnen allerlei besturen, waaronder de Bond van Arbeiders-Esperantisten en de Nederlandse afdeling van de Internationale Jongere Esperantisten-Organisatie. Maar ik heb er geen spijt van ge-

Ly van Duyn overhandigt de voorzittershamer in maart 1969 aan Ans Bakker.

had. Er was veel ruimte om allerlei ideeën te bediscussiëren en ik heb er ontzettend veel van geleerd. Door het voorzitterschap raakte ik betrokken bij vele maatschappelijke vernieuwingen die er in die tijd gaande waren.

Wat was je missie, wat wilde je bereiken?

Mijn belangrijkste doel was om een bijdrage te leveren aan het vergroten van de kansen van vrouwen. Onderwijs en ontwikkeling, dat hadden vrouwen nodig. Het begrip 'education permanente' kwam op. Ien van den Heuvel, prominent PvdA-er, was daar een groot voorvechter van. De jaren die vrouwen in het huishouden werken en op-

voeden moeten ook gewaardeerd worden. Bovendien hebben vrouwen recht op een goede beroepsopleiding.

Ook wilde ik de vertaalslag maken vanuit de Vrouwenbond naar andere organisaties zoals Man Vrouw Maatschappij, Dolle Mina en omgekeerd. Meer begrip en respect voor elkaar. Voor 'mijn' vrouwen was buitenshuis geld verdienen niet het hoogste ideaal. Zij kwamen namelijk meestal niet in de leukste baantjes terecht. Deze vrouwen werkten wel, maar dan thuis en onbetaald. Maar ik wilde ze wel meegeven hoe belangrijk betaald werk voor vrouwen en een eerlijke verdeling van het werk buitenshuis en binnenshuis is. Door een opleiding werden

“Dat vrouwen zelf kunnen beslissen en dezelfde kansen krijgen als mannen, dat was de missie.”

Foto Johan de Haas

Overdracht werkzaamheden van Ly van Duyn aan Ans Bakker, maart 1969.

de kansen op een beter betaalde baan groter.

Vandaar ook mijn intensieve betrokkenheid vanuit de bond bij de stichting Marie, Word Wijzer! Deze stichting werkte aan emancipatie van meisjes en jongens via projecten in het onderwijs. Met deze stichting wilden wij doorbreken dat het lot van de vrouw louter het verzorgen en opvoeden van kinderen is. Voor hun dochters vooral ook, zodat zij de kansen kregen die de moeders niet hadden. Daarbij kwam ook het taboe over de kinderloze vrouw aan de orde. Onbedoeld, maar wel heel goed.

Overigens, wat ik je nu vertel stond niet direct op mijn 'te doen lijstje'. Ook bij mij is dat bewustzijn gegroeid.

Wat vonden de leden ervan, zo'n jonge ambitieuze voorzitter die van buiten kwam?

Het was natuurlijk wennen, van beide kanten. Dat was niet altijd

makkelijk. Er moest wel wat veranderen en niet iedereen binnen de bond zag daar de noodzaak van in. Sommige afdelingsbestuurders zaten al bijna 25 jaar op dezelfde plek. Dat is niet altijd goed voor een organisatie. 'Jouw stoel krijgt jouw naam' en anderen durven het niet meer over te nemen, terwijl er wel onvrede kan ontstaan. Doorstroom is gezond, er moeten ook andere ideeën aan bod komen.

Het was belangrijk om te voelen hoe er gereageerd werd, je voert een gesprek, een discussie. Gelukkig was het dagelijks bestuur eensgezind. En de Structuurcommissie deed goed werk. Zelf ging ik veel het land in om te praten met vrouwen in afdelingen en districten. Ik vertelde wat ik belangrijk vond, maar luisterde ook naar hun argumenten. Wat hebben zij te vertellen en wat is hun perspectief? Die vrouwen werkten hard maar hun onbetaalde werk kreeg weinig waardering. Ik hield buiten de Vrouwenbond altijd een pleidooi om het onbetaalde werk meer te waarderen. Want door het draaiende houden van een huis-

houden hadden de vrouwen veel ervaring opgedaan die ook in een betaalde baan goed van pas zou komen.

In jouw voorzittersperiode werd er een andere richting in geslagen. Hoe ging dat?

De Vrouwenbond NVV had een traditie wat betreft scholing en vorming. Tot dan toe gingen de scholingsonderwerpen vaak over algemeen maatschappelijke en vormende onderwerpen. Zoals de Kolen- en Staalgemeenschap, het bespreken van een boek, een opera. Het NVV probeerde de echtgenotes van de leden aan de vakbeweging te binden via hun echtgenotes. Het gezin moest een vakbondsgesin zijn. De vrouw had vaak meer te vertellen dan het op het eerste gezicht leek. Maar wij vonden: 'de Vrouwenbond was toch niet voor niets opgericht'? De positie van de vrouw moest meer centraal komen te staan. In de hele maatschappij was er eind zestiger jaren een grote verandering gaande, er ontstond

een nieuw elan in de vrouwenbeweging. De Vrouwenbond was lid van het Nederlands Vrouwen Comité. Dit NVC was een koepelorganisatie van enkele tientallen landelijke vrouwenorganisaties. Ontstaan vanuit vrouwen die actief waren geweest in het verzet en na de oorlog de kracht van vrouwen wilde bundelen bij de wederopbouw van het land. Daar intensiveerden we contacten met andere organisaties. Waar vind je elkaar, wat kan je samen doen? Waar ligt je solidariteit? Bij de vrouw van de directeur van Philips of bij die van de fabrieksarbeider? We concludeerden dat die op een bepaalde manier in hetzelfde schuitje zaten, want ook de vrouw van de directeur werd niet gezien als een zelfstandige persoon, maar als een afgeleide van haar man. Zo werd ik vanuit de Vrouwenbond in 1972 bestuurder en later voorzitter van de stichting 'Marie, Word Wijzer!'. Ik bleef dat voorzitterschap trouwens nog lang na mijn aftreden doen, tot 1986. Deze organisatie was heel belangrijk voor meisjes. Een goede opleiding is noodzakelijk als basis om je

eigen brood te kunnen verdienen en een voorwaarde voor economische zelfstandigheid. Het was een mooie tijd, waarin we de wind mee hadden. Veel projecten in het onderwijs werden uitgevoerd met flinke subsidies van de overheid. We bemoeiden ons ook met de Middenschool. Deze vorm van onderwijs bood volgens ons kinderen de beste kans om hun eigen talenten te ontdekken op een leeftijd dat ze daar echt aan toe waren.

Binnen de Vrouwenbond stonden de Landdagen met vlaggenparade ter discussie. Heel emotioneel! Later zijn ze afgeschaft en dat heeft veel leden pijn gedaan. Sommige als noodzakelijk geachte veranderingen, konden niet geleidelijk worden ingevoerd. Waarom werden vrouwen uitgesloten als de man geen lid was van een NVV bond? Daarnaast ging het erover of de Vrouwenbond niet omgevormd moest worden tot een vrouwenvakbond en ook CAO's zou moeten afsluiten. Daar was ik tegen, je moet vrouwen niet uit hun vakbond weghalen, niet isoleren, dan vervreemd je van elkaar. In een

vakbond horen mannen en vrouwen. Vrouwen moeten in hun vakbond voor hun belangen opkomen en de vakbond moet de (arbeids) belangen van vrouwen behartigen.

Hoe ging het binnen het NVV?

In de Verbondsraad van het NVV zaten we toen nog niet, maar we lieten wel vanuit de Vrouwenbond een eigen geluid horen, bijvoorbeeld in de Beleidsadviesraad Onderwijs en de Commissie Vrouw en Arbeid van het NVV. Daar wilden we andere gedachten op gang krijgen. Het voortouw werd daar genomen door vrouwen die uit diverse vakbonden aandacht vroegen voor de positie van de buitenshuis werkende vrouw. Daarvoor had het NVV ook het Vrouwensecretariaat opgericht waar Nel Tegelaar de leiding had. Daar zaten geweldige vrouwen, echt pioniers binnen de vakbeweging! Wij voegden er aandacht aan toe voor de positie van de vrouw in het algemeen. Dat was in het begin niet makkelijk. De 'huisvrouwengroep' werd niet altijd serieus genomen. De gedachte aan de druppel op de

Landdag Vrouwenbond 1977

steen hield bij ons de moed erin. En steeds voor persoonlijk goede contacten zorgen. Bij Nel en bij 'de jongen van de afdeling Onderwijs'.

Het was lastig om binnen het NVV de veranderingen die in de maatschappij gaande waren gemeengoed te maken. De huisvrouw bleef nog lang een ideaal. Toch kregen en namen we de ruimte om voor vrouwen belangrijke onderwerpen bespreekbaar te maken en namens het NVV naar buiten toe op te treden. Dat gebeurde bijvoorbeeld bij de discussie over het wetsontwerp voor legalisering van abortus. Samen met NVV verbondsbestuurder Herman Hugenholtz, een gerespecteerde vakbondsjurist, schreef ik een commentaar op dat wetsontwerp en daarmee ging de Vrouwenbond naar de fracties in de Tweede Kamer.

Wij vonden het belangrijk dat het NVV zich daarover zou uitspreken. Toch was er, ook binnen de Vrouwenbond, weerstand. Door veel praten wisten we de leden te overtuigen dat het beter is ongewenste zwangerschappen op een legale wijze te laten beëindigen dan op een manier die gevaar oplevert voor de vrouw. Het was grote winst voor de vrouwen in Nederland dat wij als NVV-bond ons voor legale abortus uitspraken.

En je rol buiten het NVV?

Die rol werd steeds groter en de Vrouwenbond werd serieus genomen. Als NVV-vrouw was ik vaak woordvoerder van de actiegroep Wij Vrouwen Eisen, waarvan de Vrouwenbond één van de oprichters was. Dat was handig omdat ik met het NVV een grote organisatie achter mij had staan. Soms had het NVV niet zoveel zin in een vertegenwoordiging, dan werd er naar ons gekeken en nam ik de kans die plek in te nemen. Bijvoorbeeld de kwaliteitszetel bij de Rutgersstichting of een zetel in het Curatorium van de Stichting De Ombudsman, oorspronkelijk nog geliëerd aan de VARA. Ik was niet bang om mijn woordje te doen. Ik zal menig keer op tenen getrapt hebben. Ik had de reputatie dat ik de vreselijkste dingen heel keurig kan zeggen.

Het was belangrijk om twee werelden, de vrouwenbeweging en de vakbeweging, bij elkaar te brengen. De eerder genoemde NVC en de Nationale Vrouwenraad, een samenwerkingsverband dat is voortgekomen uit de Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid van 1898, vormden samen de Nederlandse Vrouwenraad. Binnen de Nederlandse Vrouwen Raad waren de cultuur en omgangsvormen anders dan binnen de Vrouwenbond. Ik

raakte er wel bedreven in om in die verschillende werelden te opereren en ik vond het ook wel een uitdaging om in beide werelden meer begrip voor de andere te genereren. Zo ging ik bij wijze van spreken met een spijkerbroek aan naar de vergaderingen van de Nederlandse Vrouwen Raad en met een parelketting om naar afdelingen van de Vrouwenbond. Zo beslecht je vooroordelen en bevorder je het over je eigen grenzen heen kijken. Over de grenzen kijken heb ik letterlijk van huis uit meegekregen. Mijn ouders waren fervente aanhangers van het Esperanto en zij waren behoorlijk internationaal georiënteerd.

Waar ben je trots op?

De positie die de Vrouwenbond bij derden veroverde. Ik ben blij dat er in mijn tijd een goede samenwerking kwam met diverse andere vrouwenorganisaties. Zowel met de bestaande en wat meer behoudende hoek, de Nederlandse Vrouwen Raad en zijn lidorganisaties, als met nieuwe organisaties als Man Vrouw Maatschappij, Marie, Word Wijzer! en Wij Vrouwen Eisen. Ik ben er wel trots op dat ik in die verschillende organisaties een rol heb kunnen spelen en ook altijd de positie van mijn achterban goed over het voetlicht heb kunnen brengen. De link van binnen naar buiten, en omgekeerd. Begrip en respect voor elkaar, voor verschillen in positie en ambitie. Het ging mij erom dat we bezig waren met een gezamenlijk doel, ook al was dat vanuit ieders eigen en soms andere positie.

Ik vervulde graag een brugfunctie, ben zelf nooit bang geweest voor personen op een hogere positie. Het gaat om de prestatie die je levert, hoe je omgaat met elkaar. Rangen en standen tellen voor mij niet. Niet iedereen dacht er zo over, dus was het wel bijzonder dat ik, als vakbondsvrouw en Rooie vrouw later tot vice-voorzitter van de Neder-

“Dan ging ik bij wijze van spreken met een spijkerbroek aan naar de Nederlandse Vrouwen Raad en met een parelketting om naar de afdelingen van de Vrouwenbond.”

landse Vrouwen Raad werd gekozen.

Trots ben ik op de omslag die we binnen de Vrouwenbond zelf gemaakt hebben. Dat was soms best lastig. De diversiteit binnen het Centraal Bestuur, proberen toch op één lijn te komen. Ik heb heel veel gehad aan Jenny Zwanepol, zij kende de bond op haar duimpje en wist heel goed wat wel en niet haalbaar was. Ik was soms wat ongeduldig. Maar de openstelling van het lidmaatschap voor alle vrouwen, het loslaten van het principe dat de echtgenoot lid moest zijn van een NVV bond, dat is toch wel een heel grote verandering waar ik mede verantwoordelijk voor ben geweest. Uiteindelijk ging ook het NVV-verbondsbestuur akkoord, bestuurder Piet Damming heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. De luiken gingen open! Vanaf dat moment stond binnen de Vrouwenbond de vrouw zelf centraal.

Heerlijk vond ik het om het land in te gaan, naar de vrouwen te luisteren en met hen te discussiëren. Ik had en heb altijd een sterke behoefte om 'te onderwijzen', om mensen uit te dagen na te denken over zaken die van belang zijn. Het was mooi om te merken dat taboeonderwerpen toch bespreekbaar werden, zoals het thema 'abortus', waar heel wat vrouwen mee te maken hebben gehad maar waarover gezwegen werd. Dat dochters door konden leren en hun eigen kost verdienen was ook niet vanzelfsprekend. We organiseerden studiedagen waarin dingen ter discussie werden gesteld waar niet over werd gesproken, zoals verschillende woonvormen, waar ook communes en samenwonende homostellen aan de orde kwamen. Een artikeltje en gedicht in het ledenblad Binding, over de omwenteling in Tsjechoslowakije. Het was niet gebruikelijk om je met dit soort politieke zaken te bemoeien. Ik her-

inner me ook nog een project over de Club van Rome, het milieu en wat je daar in de praktijk mee kunt doen als huisvrouw. Dan gingen we als actie onbespoten voedsel uitdelen bij de NVV bestuurders.

En natuurlijk ben ik heel trots op alles wat we hebben bereikt met Marie, Word Wijzer! Onze jarenlange emancipatie-lessen binnen het onderwijs hebben ongetwijfeld vrucht afgeworpen. We hadden daarvoor ook excellente mensen ingehuurd zoals Tom Pauka en Lidwien de Groot van Stichting De Beuk en Ria Jaarsma die later nog in de 1e Kamer heeft gezeten. Met als motto 'Je kunt altijd wat' kregen leerlingen, meisjes en jongens, zelfvertrouwen en de kans om meer uit zichzelf te halen.

Toen ik in 1978 afscheid nam, had

moeder bij wanneer dat nodig was. Maar het voorzitterschap van de Vrouwenbond was met al die vertegenwoordigingen wel een fulltimebaan. Overigens onbezoldigd, al die jaren deed ik dit als vrijwilligerswerk - zoals iedereen dat deed. In de afdelingen, in het Centraal Bestuur en in het Dagelijks Bestuur. Mijn man stond er volledig achter dat ik dit ging doen. Mijn kinderen waren 5 en 3 jaar toen ik aantrad. Kinderopvang zoals nu was er toen nog lang niet. Er werd dus een advertentie gezet voor opvang bij ons thuis voor tussen de middag en na schooltijd. Wij boden het minimum(jeugd)loon, maar dat bleek helemaal niet zo vanzelfsprekend. De meeste kandidaten wilden zwart werken, maar dat wilden wij dus niet. Later heb ik meer begrip

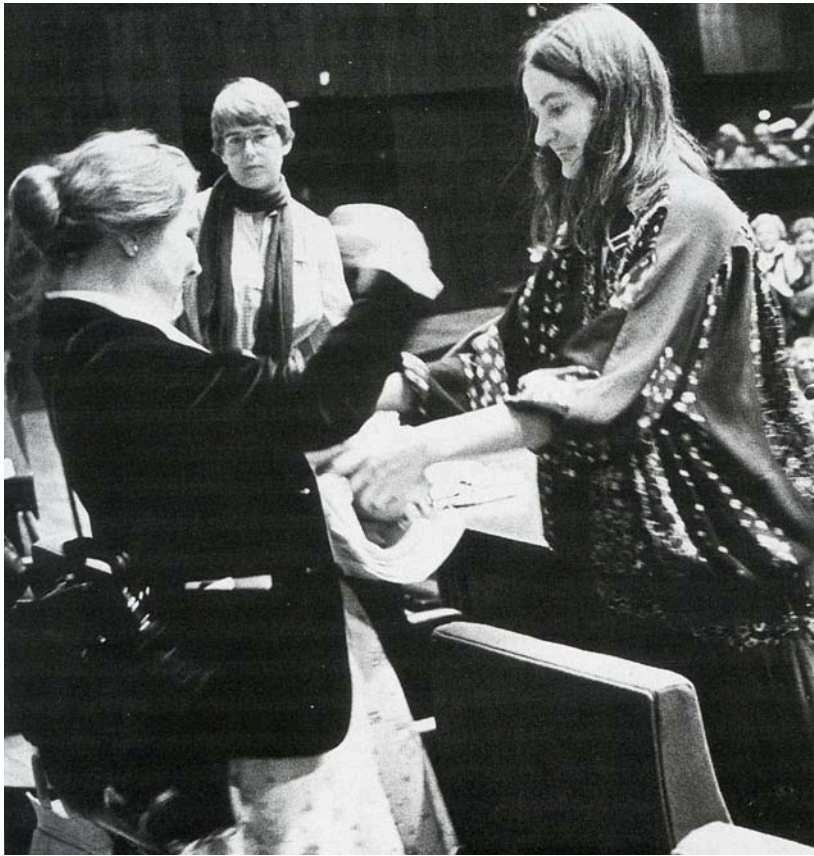
*“De luiken gingen open!
Vanaf dat moment stond
binnen de Vrouwenbond
de vrouw zelf centraal.”*

ik een tevreden gevoel. We hadden de Vrouwenbond bij andere organisaties goed op de kaart gezet en ook binnen het NVV had de bond een steviger positie gekregen. Ik was blij met het vertrouwen dat men mij als jonge vrouw had gegeven. Zowel binnen de Vrouwenbond zelf, maar ook binnen het NVV en andere organisaties die mij naar voren schoven voor diverse taken en vertegenwoordigingen.

Hoe deed jij dat destijds zelf, de combinatie werk en privé?

Ik was actief buitenshuis in meerdere besturen. Ook heb ik bij Jonge Strijd en later bij de Moderne Jeugd Raad gewerkt en dan sprong mijn

gekrege voor dat 'zwart', hoewel ik het echt afwijs. Heel blij waren we met Ria, die lange tijd in ons gezin bleef. Zij was een van die meisjes die in die tijd niet door mochten leren en met 14 jaar aan het werk moesten. De buurvrouw begreep niet dat ik niet thuis bleef bij de kinderen. Mijn man was immers ingenieur, dus ik 'hoefde toch niet te werken'. Ons is nooit gevraagd wat de inkomsten waren - het oordeel werd gevormd op de titel. Ik heb ook daarin dus heilige huisjes omver geworpen. Maar het is meestal goed gegaan. Mijn kinderen hadden meer aan een moeder die actief was en zichzelf ook kon ontplooien dan een moeder die zich verbijt achter het theeblad.

Ans Bakker en Karin Adelmund op het congres van de Vrouwenbond in 1978. Foto Han Singels

Ans Bakker-ten Hagen (1941) heeft in de periode dat zij voorzitter was van de Vrouwenbond NVV en nog lang daarna, vele vertegenwoordigingen op zich genomen en bestuursfuncties vervuld, ook als vertegenwoordiger namens de vakcentrale NVV. In het bovenstaande interview worden er een aantal genoemd. Van diverse organisaties was zij medeoprichter en woordvoerder en ze organiseerde samen met anderen veel activiteiten en acties. Ans woont in Amsterdam Buitenveldert en was voor dat stadsdeel van 1987 tot en met 1997 wethouder voor de PvdA. Netwerker en bruggenbouwer pur sang.

Interview: Tineke van der Kraan, van 1988 tot 2015 achtereenvolgend algemeen secretaris, voorzitter en directeur van Vrouwenbond FNV/FNV Vrouw.